

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Пшеничної Олени Станіславівни
на дисертаційну роботу **Мирошниченко Олени Анатоліївни**
«Формування цифрової компетентності майбутніх педагогів вищої школи
у процесі фахової підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дисертаційного дослідження.

Важливою особливістю сучасного суспільства є його безперервний рух в напрямку інформатизації та цифровізації, що радикально змінює цілі галузі економіки й суспільство в цілому. Саме тому перед вищою освітою постає амбітна мета – формування в майбутніх викладачів цифрової компетентності, що дасть їм змогу не тільки ефективно здійснювати педагогічну діяльність, а й займатися постійним самовдосконаленням.

Як слушно зазначає авторка дисертації, проникнення цифрових технологій в освіту породжує появу нових освітніх форм і задає основні напрями модернізації професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи на засадах діджиталізації освітнього простору. Отже, дисертаційне дослідження Мирошниченко О. А. є актуальним і спрямованим на вирішення важливої педагогічної проблеми – формування в майбутніх педагогів вищої школи цифрової компетентності як однієї з ключових.

З тексту дисертації та автореферату простежується зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота підготовлена відповідно до тематичного плану Класичного приватного університету в межах науково-дослідної теми «Роль творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397). Важливо, що Олена Анатоліївна брала участь в її виконанні.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і висновків є достатнім і забезпечується логічною структурою роботи та її цілісністю, послідовним представленням матеріалу, а також комплексним розкриттям

проблеми дослідження. Коректне використання комплексу взаємодоповнюючих теоретичних, емпіричних і статистичних методів наукового пізнання дало змогу здобувачці з належною повнотою дослідити проблему, запропонувати шляхи формування цифрової компетентності майбутнього педагога вищої школи, здійснити узагальнення та інтерпретацію експериментальних даних. Методи, обрані Оленою Анатоліївною, дали змогу вирішити завдання дослідження, що безумовно є позитивною рисою дисертації.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Розроблені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації дають можливість більш системно, комплексно й ефективно вирішувати завдання, пов'язані з формуванням цифрової компетентності майбутнього викладача вищої школи. Діяльнісне наповнення інваріантів цифрової компетентності педагога та педагогічні умови її формування задають орієнтири для подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення цієї важливої якості не тільки викладачів.

Робота має також важливе практичне значення. Розроблена авторкою міждисциплінарна програма побудови змісту навчального матеріалу фахових дисциплін, спрямована на формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти системно реалізується на основі застосування цифрових засобів навчання. Створені електронні кейси до низки дисциплін («Дидактичні системи і практика вищої професійної освіти в Україні»; «Моделювання діяльності фахівця»; «Педагогіка вищої школи»; «Методологія наукових досліджень в освіті», «Системний підхід у вищій освіті», «Педагогічна майстерність викладача», «Інформаційні технології в вищій освіті», «Соціальна та екологічна безпека діяльності», «Педагогічний контроль в системі освіти», «Основи педагогічної техніки»), в подальшому можуть бути використані в процесі підготовки майбутніх викладачів вищої школи.

Безперечною практичною значущістю є те, що здобутки авторки використовують в процесі підготовки здобувачів освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» у Класичному приватному університеті (м. Запоріжжя), Запорізькому національному університеті, Університету імені Альфреда Нобеля,

Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького. Впровадження результатів роботи в діяльність зазначених закладів вищої освіти підтверджено відповідними довідками.

Аналіз змісту дисертації.

Робота Мирошніченко О. А. має продуману структуру та складається з трьох розділів, кожний з яких можна вважати внеском у вирішення проблеми формування цифрової компетентності майбутніх викладачів вищої школи.

Вступ до дисертації вводить у сутність проблеми та визначає її актуальність. П'ять сформульованих завдань конкретизують загальну мету дослідження – наукове обґрунтування та експериментальна перевірка структурно-функціональної моделі формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти під час магістерської підготовки. Об'єкт дослідження (професійна підготовка майбутніх педагогів вищої школи в закладах вищої освіти) відносно до предмета (структурно-функціональна модель формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти в умовах магістерської підготовки) співвідносяться як загальне й часткове.

У першому розділі «Теоретичні засади формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти» проведено дефінітивний аналіз понятійно-категорійного апарату дослідження; вивчено стан проблематики формування цифрової компетентності, визначено структуру цієї компетентності. На основі наукового аналізу різних джерел переконливо обґрунтована необхідність формування цифрової компетентності майбутніх педагогів вищої школи в умовах магістратури.

Авторка слушно посилається на Теорію поколінь та комплекс наук пізнавального циклу, надбання яких слід враховувати при формуванні цифрової компетентності майбутніх педагогів. Ці аспекти надають дисертації вагомості та свідчать про її міждисциплінарність. Перевагою роботи є проведений авторкою аналіз освітніх програм «Педагогіка вищої школи», які реалізуються в низці закладів вищої освіти, і виявити певну хаотичність в розміщенні освітніх компонентів та засвідчити відсутні в освітньо-професійних програмах дисципліни,

які можуть слугувати основою для формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти.

У другому розділі «Методичні засади формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти» авторка розкриває сутність організаційно-педагогічних умов формування цифрової компетентності, виділяє базові інваріанти цифрової компетентності педагога та представляє модель підготовки майбутніх керівників закладів освіти до цього виду діяльності в умовах магістратури.

Безумовним здобутком Мирошниченко О.А. є розроблена структура інваріантів цифрової компетентності, які задають діяльнісне наповнення її прояву. А розроблена авторкою комплексна координаційна програма формування й розвитку цих інваріантів ґрунтується на системі безперервної цифрової підготовки магістрантів протягом усього періоду їх навчання в закладі вищої освіти.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти» містяться загальні питання організації експериментального дослідження, характеризуються методи його проведення і наводяться якісні та кількісні результати.

У ході реалізації педагогічного експерименту Олена Анатоліївна здійснила паралельне порівняння контрольної та експериментальної груп на констатувально-пошуковому і контрольному етапах. На констатувально-пошуковому етапі ці групи не розрізнялися, а на контрольному між ними були виявлені суттєві розбіжності. Для цього здобувачка застосувала статистичні методи: табличне й графічне представлення даних з подальшим їх порівнянням; перевірка статистичних гіпотез за допомогою критерія χ^2 (Пірсона). Загальні результати обробки даних педагогічного експерименту свідчать, що висунуті наукові положення підтверджені, а розроблена структурно-функціональна модель виявилася ефективною для формування цифрової компетентності майбутніх педагогів вищої школи.

Висновки до розділів роботи й загальні висновки дисертації чітко сформульовані та послідовні.

Список використаних джерел (221 найменування) значний, що свідчить про глибоке і всебічне опрацювання авторкою досліджуваної проблеми.

На основі аналізу тексту дисертації Мирошниченко О. А. можна стверджувати, що мета дослідження була досягнута, а **дисертація є завершеною, самостійною працею.**

Повнота викладу основних положень в опублікованих працях. Основні положення та результати з необхідною повнотою відображено в 16 публікаціях авторки. З них 6 статей у наукових фахових виданнях, 3 статті – в інших виданнях. Отримані в дослідженні результати оприлюднено та обговорено протягом 2015–2020 рр. на 5 Міжнародних та 3 Всеукраїнських конференціях.

Ознайомлення з текстом автореферату дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам. В його тексті ідентично відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Мирошниченко О. А. дисертаційного дослідження. Отже, **зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.**

Водночас хотілося б висловити окремі **зауваження та побажання:**

1. Варто було б більше приділити уваги використанню методу експертного оцінювання. Зокрема під час проведення педагогічного експерименту було би доцільно додатково провести зовнішнє науково-педагогічне оцінювання запропонованої моделі за відповідними критеріями, що визначаються, наприклад, якістю педагогічної діяльності.
2. Деякі складові моделі формування розвитку цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти у авторефераті представлені досить стисло, що не дає можливості у повному обсязі оцінити оригінальність цієї моделі.
3. У методичній частині роботи доцільно було б надати більш детальні методичні рекомендації щодо використання запропонованих технологій при

організації самостійної роботи майбутніх педагогів закладів вищої освіти, можливо на прикладі конкретних тем.

4. Серед публікацій авторки є декілька робіт присвячених неформальній та інформальній освіті щодо формування цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти, але у дисертації це питання віднесене до перспективи подальших досліджень. Виходячи із сучасних парадигм освіти у світі, краще було це розглянути у окремому параграфі дисертації. Вважаємо, що від цього дисертаційне дослідження тільки виграло б.
5. У ході підготовки майбутніх педагогів вищої школи авторкою застосовуються інноваційні методи і засоби підготовки: імітаційний метод, метод акмеологічного порівняння систем діяльностей викладача, різні платформи та конференц-програми. Бажано було б в додатках навести приклади їх вирішення магістрантами завдань, які використовувалися при реалізації цих методів і засобів. Це додало б дослідженню вагомості.
6. Для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі формування цифрової компетентності майбутніх педагогів здобувачка скористалася критерієм χ^2 (Пірсона), однак застосування його при обсягах вибірок, що порівнюються, менших 30 (КГ – 28 здобувачів освіти, ЕГ – 25) дає дуже наближені значення.

Проте зазначені зауваження не є принциповими і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження. Тому є достатні підстави вважати дисертаційне дослідження Мирошниченко О. А. завершеним і самостійним вагомим науковим доробком, який робить суттєвий внесок в теорію і методику професійної освіти.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Робота, автореферат, авторські статті виконані на достатньому науково-теоретичному та методичному рівнях, містять різноплановий і ретельно опрацьований новий матеріал, аналіз якого дає підстави для такого висновку: дисертація Мирошниченко Олени Анатоліївни на тему «Формування цифрової

компетентності майбутніх педагогів вищої школи у процесі фахової підготовки» за науковим рівнем і новизною поставлених завдань, обґрунтованістю основних положень, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам щодо робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2013 р. №567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), а її автор Мирошниченко Олена Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доцент кафедри комп'ютерних наук Запорізького національного університету,
кандидат педагогічних наук, доцент

О. С. Пшенична

Проректор з науково-педагогічної роботи:
доктор історичних наук, доцент

Ю. О. Каганов